

ORGANIZATORI

PARTNERI

KONFERENCIJA POLITIČKA PREZENTACIJA DIJASPORE I POVRATAK

CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE HRVATSKOG ISELJENIŠTVA
SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA DEMOGRAFIJU I MLADE
ODJEL ZA MEĐUNARODNU SURADNJU I ISELJENIŠTVO MATICE HRVATSKE

16. i 17. 11.2023.
Strossmayerov trg 4, Zagreb
Matica hrvatska

Organizator:

Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva

Suorganizatori:

Središnji državni ured za demografiju i mlade

Odjel za međunarodnu suradnju i iseljništvo Matice hrvatske

Programski i organizacijski odbor:

Marin Sopta, Tanja Trošelj Miočević, Marija Benić Penava,

Vlatka Lemić, Tuga Tarle

Lektura i korektura:

Ana Poklepović

Urednica:

Tanja Trošelj Miočević

Nakladnik:

Centar za istraživanje hrvatskog iseljništva, Zagreb

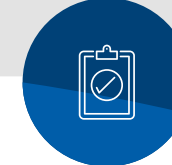
POLITIČKA PREZENTACIJA DIJASPORE I POVRATAK

16. – 17. studenoga 2023.

Matica hrvatska, Strossmayerov trg 4, Zagreb

PROGRAM

Prvi dan, 16. studenoga 2023.

- 9:00 sati** Otvaranje konferencije, voditeljica **Tuga Tarle**
- 9:00 – 9:30** **Miro Gavran**, predsjednik Matice hrvatske
Zvonko Milas, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH
Marin Sopta, predsjednik Centra za istraživanje hrv. iseljeničtva
- 9:30 – 10:30** **Ivan Anušić**, župan osječko-baranjski: Prilika demografske i gospodarske revitalizacije istoka Hrvatske
Tomislav Sunić, Elizabeta Mađarević: Povratak ili zamjena stanovništva
Dražen Živić: Hrvatska i nezakonite migracije – prilika ili samo izazov
Stjepan Šterc: Hrvatsko iseljeničtvo je hrvatsko bogatstvo i zalag opstanka hrvatskog naroda i ukupnog razvoja
- 10:30 – 10:45** Diskusija
- 10:45 – 11:15** Pauza za kavu
- 11:15 – 12:00** **Aleksandar Vukić / Katica Jurčević**: Politika Europske komisije i pojedinih država članica prema migrantima
Miro Kovač: Hrvatska i Hrvati u svijetu - kako postići što učinkovitiju suradnju
Mladen Vedriš: Povratak - jedini smisao odlaska
Marin Sopta: Politička prezentacija dijaspe i povratak
Davorko Vidović, potpredsjednik Hrvatskoga sabora: Zašto Hrvatska nema demografsku ni migracijsku politiku?
- 12:00 – 12:15** Diskusija
- 12:15 – 12:30** Pauza za kavu
- 12:30 – 13:30** **Krešimir Sever**: Migracijski procesi, hrvatsko iseljeničtvo i domovina
Don Markušić: Uloga hrvatskog iseljeničtva u rješavanju pitanja migracija i demografskih izazova u Domovini
Božo Skoko / Josip Ježovita: Povezanost s domovinom i spremnost hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka na povratak i useljavanje u Hrvatsku
Maja Vizjak / Natasha Kathleen Ružić / Marina Perić Kaselj: Najbolja praksa za ekonomsku, obrazovnu i društvenu integraciju migranata
- 13:30 – 14:30** Ručak

Drugi dan, 17. studenoga 2023.

- 9:30 sati** Otvaranje II. dana konferencije, voditeljica **Tanja Trošelj Miočević**
- 9:30 – 10:30** **Željka Josić**, državna tajnica, Središnji državni ured za demografiju i mlade: Značajan potencijal hrvatskog iseljeničtva u kontekstu demografske revitalizacije RH
Tuga Tarle: Matica hrvatska i odjel za međunarodnu suradnju i iseljeničtvo
Josip Jurčević: Vodi li nas globalistička politika mobilnosti radne snage u slobodu ili u suvremeno ropstvo?
Mislav Rubić: Iseljavanje i povratak nekad i danas
- 10:30 – 10:45** Diskusija
- 10:45 – 11:45** **Stjepan Šulek**: Što učiniti da se Hrvati iz inozemstva što prije vrate u Hrvatsku?
Franjo Barišić: Odlazak na privremeni rad u inozemstvo kao trajni proces depopulacije stanovništva na primjeru župe Dubrave
Tomislav Pušić: Hrvatski studenti u kraljevini Danskoj: mobilnost, integracija i iskustvo
Stefania Skender: Nestajuća nacija: odljev hrvatskog talenta i kolaps nacionalnog identiteta od nastanka države do danas
Mario Viscovich: Današnji odnosi i perspektiva budućih odnosa između domovine i iseljeničtva
- 11:45 – 12:00** Diskusija
- 12:45 – 13:00** Pauza za kavu
- 13:00 – 14:00** **Marinko Vidović**: Hrvatski svjetionik na putu od totalitarizma ka demokraciji
Krešimir Bušić: Politička i društvena reprezentativnost Hrvata u Vojvodini (Srbiji) u svjetlu međudržavnih odnosa između Republike Hrvatske i Republike Srbije
Anto Pranjković: Mediji na hrvatskom jeziku u Bosni i Hercegovini
Vlatka Lemić: Arhivi i tragovi migracija: dokumentacija i komunikacija iseljeničkih tema u praksi

Ivan Anušić, župan osječko-baranjski

Prilika demografske i gospodarske revitalizacije istoka Hrvatske

Osječko-baranjska županija, prema posljednjem popisu stanovništva, bilježi pad broja stanovništva, no s tim demografskim trendovima suočava se rastom broja investicija, razvojnim projektima, posebnim mjerama za poduzetnike i – izravnom komunikacijom s hrvatskim iseljeništvom. Upravo stvaranje stimulativnog gospodarskog i društvenog okružja otvara vrata za njihov povratak, čemu svjedočimo posljednjih godina. U izlaganju će biti predstavljeni pozitivni primjeri iz prakse.

Franjo Barišić, Grad Dubrovnik, viši savjetnik

Odlazak na privremeni rad u inozemstvo kao trajni proces depopulacije stanovništva na primjeru župe Dubrave (Brčko distrikt, BiH)

Predavač izlaže o procesu odlaska radnika na „privremeni rad“ u inozemstvo s područja katoličke župe Dubrave (Brčko distrikt, BiH) u periodu od kraja 1960-ih do 2023. te posljedice koje je „privremeni“ odlazak ostavio na demografskoj slici toga kraja. Koristi se podacima crkvenih knjiga (matice krštenih, umrlih i vjenčanih), statističkim podacima popisa stanovništva u BiH te iskazima tamošnjih stanovnika. Uzorak korišten za analizu: više od 5.500 rođenih, 3400 krizmanih i 1650 vjenčanih (ukupno u župi i izvan župe Dubrave).

Naime, Bosanska Posavina kroz povijest je pod stalnim migratornim kretanjima koja su posljedica ratnih sukoba, blizine granice (upad stranih vojski), a od kraja 60-ih godina prošlog stoljeća do danas prisutna je ekonomska migracija ili zadnjih dvadesetak godina i pitanje stabilnije okoline za život.

Sama granica župe mijenjala se nekoliko puta. U sadašnjem obuhvatu prostire se kroz tri administrativne nadležnosti (Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt), što će se analizirati u odnosu na statističke podatke popisa stanovništva, zatim kroz nekoliko usporednih razdoblja te kroz veze prema rodnom kraju i slabljenje tih veza.

dr. sc. Krešimir Bušić, Institut za migracije i narodnosti

Politička i društvena reprezentativnost Hrvata u Vojvodini/Srbiji u svjetlu međudržavnih odnosa između Republike Hrvatske i Republike Srbije

Na temelju dugogodišnjih povijesnih istraživanja izgradnje hrvatskoga kulturnoga i nacionalnoga identiteta, autor donosi spoznaje o političkoj i društvenoj reprezentativnosti Hrvata u Vojvodini/Srbiji tijekom 20. stoljeća s naglaskom na razdoblje rekonstituiranja hrvatske zajednice unutar srbijanskoga društveno-političkoga sustava u posljednja tri desetljeća. Hrvatske manjinske autohtone subetničke i etničke zajednice u Vojvodini/Srbiji, tijekom druge polovine 20. stoljeća i na početku 21. stoljeća, proživjele su nekoliko stupnjeva transformacije zbog političkih pritisaka, odnosno pokušaja nasilne dezintegracije i asimilacije njenih pripadnika od strane srbijanskih političkih elita, posebice tijekom i nakon srbijanske oružane agresije na Republiku Hrvatsku.

U tom pogledu autor donosi pregled povijesno-političkih događaja i odnosa prije raspada druge jugoslavenske zajednice koji su bitno usmjerili sociopovijesne tokove novoga priznavanja hrvatske manjine u Vojvodini/Srbiji poslije raspada SFRJ-a te stvaranja samostalne srbijanske države u čijem se sastavu nalazila i AP Vojvodina. Upravo na vojvođanskom ozemlju stoljećima obitavaju u kompaktnim zajednicama subetničke i etničke hrvatske zajednice. Ti sociopovijesni nacionalno dezintegracijski procesi bitno su odredili i percepciju suvremenoga srbijanskoga društva prema prihvaćanju i priznavanju Hrvata kao autohtone manjinske zajednice, a i danas isti procesi utječu na uključivanje/isključivanje pripadnika hrvatskoga naroda iz političkih, društvenih, kulturnih, gospodarskih i drugih procesa, te se srbijansko društvo i u postkonfliktnom razdoblju i danas nalazi na tranzicijskome putu europskih i euroatlantskih integracija u kojem je nepostojanje ravnopravne zastupljenosti i reprezentativnosti nacionalnih manjina, pa tako i Hrvata, otegotna okolnost pri završetku tih integracijskih procesa.

dr. med. Željka Josić,
Državna tajnica, Središnji državni ured za demografiju i mlade

Značajan potencijal hrvatskog iseljništva u kontekstu demografske revitalizacije RH

Usmjerenost na izazove koje pred suvremeno europsko i hrvatsko društvo donose demografske promjene, predstavlja prvi preduvjet za iznalaženje mjera, kreiranje politika i stvaranje povoljnog okružja za učinkovito nošenje sa sve većim izazovima starenja stanovništva, niske stope fertiliteta i iseljavanja. Snažan demografski potencijal Hrvatska prepoznaje u iseljništvu i potomcima iseljenika, zbog čega se dodatni napor mora ulagati u stvaranje okvira za njihov povratak. Važnost hrvatskih iseljenika prepoznata je i u strateškom dokumentu Strategije demografske revitalizacije RH do 2033. godine, koji će uskoro biti predstavljen javnosti, a u kojem se naglašava potreba za osiguravanjem povoljnih uvjeta i mogućnosti za povratak hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka, što će pridonijeti povećanju ulaganja, transferu znanja i tehnologija te stvaranju novih poslovnih prilika u Hrvatskoj. Osim toga, jačanje veza s hrvatskom dijasporom ima i kulturnu i identitetsku dimenziju, promičući očuvanje hrvatske kulture i jezika izvan granica zemlje.

mr. sc. Anto Pranjkić, novinar i književnik

Mediji na hrvatskom jeziku u Bosni i Hercegovini

Autor donosi podatke o broju i organizaciji medija na hrvatskom jeziku u Bosni i Hercegovini. Navodi njihovu strukturu, infrastrukturu, kadrovsku i programsku politiku te pomoć Republike Hrvatske na putu ostanka i opstanka, kako hrvatskoga življa uopće - tako i hrvatskih medija. Također, u radu se zadire u unutarnju strukturu i organizaciju svih segmenata medijskog poslanja: od informacije preko programske orijentacije do poruke koja treba stići krajnjem korisniku. Također, u radu se nude primjeri iz svijeta kako medijski zaštititi malobrojniji narod u jednoj zemlji koristeći zakonske alate, a istovremeno primjenjujući stručne postulate.

prof. dr. sc. Josip Jurčević, sveučilišni profesor i hrvatski povjesničar

Vodi li nas globalistička politika mobilnosti radne snage u slobodu ili suvremeno ropstvo?

U izlaganju se polazi od činjenice da pojam mobilnosti radne snage postaje sve dominantnijom frazom koju sadašnja moć ideologije i prakse globalizma nameće u svim vidovima javnoga komuniciranja kao temeljni i obvezujući vrijednosni kriterij, koji ne treba niti je poželjno propitivati. Tako se mobilnost radne snage predstavlja kao vrhovno civilizacijsko postignuće, tj. kao osnovno ljudsko pravo i preduvjet svih oblika slobode čovjeka.

Sukladno takvoj ideologiji, moć globalizma je već nametnula i odgovarajući sveobuhvatni model načina života u kojem je iznimno teško preživjeti bez pristajanja na sustav cjeloživotnog odgoja i obrazovanja te uklapanja ljudi u tome prilagođene procese rada, poslovanja i korištenja tzv. slobodnog vremena.

Zatim se navodi kako je teoretski poznato, a i dosadašnja povijesna praksa svjedoči, da je logika svih glomaznih sustava - gospodarskih, političkih i društvenih te njihova isprepletena međuuvjetočnost - vodila jednoobraznosti i koncentraciji moći koja je na različite načine smanjivala razlikovnost, pluralnost te slobode pojedinaca i partikularnih društvenih zajednica. Naglašava se da su sadašnja globalistička ideologija, tehnologija i brzina svekolikih promjena dovele do ekstremnih razmjera taj negativni proces, koji je ekstreman zbog toga jer se uglavnom nekontrolirano događa munjeviti raspad i nestajanje ne samo dosadašnjih društvenih ustroja, vrijednosti i identiteta, nego i rastrojstvo psihološkog i fizičkog integriteta sve većeg mnoštva pojedinaca.

Na temelju naznačenog, autor kritički razmatra ulogu koju ideologija i praksa mobilnosti radne snage imaju u tom negativnom globalističkom procesu te pritom navodi niz pokazatelja i pojašnjenja koji pridonose boljem razumijevanju slabo istraživane teme, tj. dvojbe postavljene u naslovu rada.

Miro Kovač, hrvatski povjesničar, diplomat i političar

Hrvatska i Hrvati u svijetu: kako postići što učinkovitiju suradnju?

Potkraj 1980-ih i početkom 1990-ih godina dijelovi hrvatskog političkog iseljništva odigrali su značajnu ulogu u procesu osamostaljivanja i međunarodnog priznanja hrvatske političke zajednice službenoga naziva Republika Hrvatska. Temeljni politički odraz tog utjecaja konkretizirao se odmah nakon prvih slobodnih izbora 1990. godine, uspostavom Ministarstva iseljništva (kasnije preimenovanog u Ministarstvo povratka i useljništva) te 1995. godine formiranjem posebne izborne jedinice za Hrvate koji žive u inozemstvu, bilo kao pripadnici ustavotvornog naroda u BiH ili manjinske zajednice, na primjer u Srbiji i Mađarskoj, bilo kao iseljenici u Europi, Sjevernoj i Južnoj Americi te Oceaniji.

„Trećesiječanjska“ vlada ukinula je 2000. godine Ministarstvo povratka i useljništva, a 2010. godine ustavnim je promjenama zastupljenost u Hrvatskom saboru Hrvata s boravkom u inozemstvu ograničena na troje predstavnika, bez ikakve zemljopisne uvjetovanosti, a što rezultira time da u pravilu budu samo izabrani zastupnici iz Bosne i Hercegovine. Hrvati iz ostatka svijeta uglavnom ostaju nezastupljeni u Hrvatskom saboru. Nameće se, dakle, misao potrebe reforme izbornog zakona, a koja bi trebala dovesti ne samo do snažnije nego i ravnomjerne parlamentarne zastupljenosti Hrvata iz cijeloga svijeta. U tom se kontekstu postavlja i pitanje opravdanosti formiranja drugog doma Hrvatskog sabora, a u kojem bi mogle biti zastupljene i manjinske zajednice u Republici Hrvatskoj.

Naposljetku, nakon desetljeća korištenja danas već „izlizane“ formule o jedinstvu domovinske i iseljene Hrvatske, valja ponuditi nov model učinkovite suradnje Matice i Hrvata u inozemstvu, ne samo na političkom planu nego i u sferi gospodarstva, kulture i znanosti. Jedan od rijetkih segmenata hrvatske političke zajednice u kojoj je uspostavljena izrazito plodna simbioza Matice i Hrvata u inozemstvu jest šport, ponajprije hrvatska nogometna reprezentacija.

doc. dr. sc. Vlatka Lemić,
arhivska savjetnica, Sveučilište u Zagrebu / ICARUS

Arhivi i tragovi migracija: dokumentiranje i komunikacija iseljeničkih tema u praksi

Migracijske i iseljeničke teme oduvijek su bile predmet interesa baštinskih ustanova, a u novije su vrijeme u arhivskoj zajednici posebno aktualna pitanja zaštite arhivske baštine o migracijama te učinkovitih modela dokumentiranja prošlih i sadašnjih migracija. Aktualni projekt Kreativne Europe AToM - Arhivi i tragovi migracija, istražuje transnacionalne kontekste migracija i dijaspore kroz arhivsku i arhivističku perspektivu.

U okviru projekta posebno se propituje uloga arhivista i drugih baštinskih stručnjaka koji rade s različitim oblicima i formatima gradiva, problematika disperzije i fragmentarnosti dokumentacije, pitanje transnacionalnosti baštine i zajednica, razumijevanja potreba imigracijskih i dijasporskih zajednica te problemi identiteta i drugi izazovi koje donosi ova tema. Ideja je AToM projekta istražiti i naglasiti ulogu arhiva kao mjesta komunikacije između zajednica, kultura i država kroz različita vremenska razdoblja, što će se predstaviti u izlaganju.

Don Markušić, odvjetnik i povratnik iz Australije

Uloga hrvatskog iseljništva u rješavanju pitanja migracija i demografskih izazova u Domovini

U izlaganju će se prikazati pregled odnosa između domovinske i iseljene Hrvatske od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas. Također, prikazat će se mogućnosti unaprjeđenja i smjer razvoja odnosa iseljništva i Domovine, kako danas - tako i u budućnosti. Analizirat će se rad određenih iseljeničkih udruga u inozemstvu i povratničkih udruga u Hrvatskoj, njihovi ciljevi i dostignuća. S tim u vezi, prikazat će se na koji način udruge pridonose rješavanju pitanja migracija i demografskih izazova u Domovini kroz jačanje gospodarske suradnje, obrazovnih programa i razmjene studenata iz iseljništva.

Tomislav Pušić, student na diplomskom studiju Politike i migracija, Sveučilište u Aalborgu, Danska

Hrvatski studenti u Kraljevini Danskoj: mobilnost, integracija i iskustva

Ovaj stručni rad proučava fenomen hrvatskih studenata u Kraljevini Danskoj, istražujući ključne aspekte mobilnosti studenata, dinamiku nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, složeni proces integracije u dansko društvo i životna iskustva unutar toga konteksta.

Nakon pridruživanja Europskoj uniji Hrvatska je postala izvorom rastuće prisutnosti studenata u Danskoj, privlačeći ih visokokvalitetnim obrazovanjem i mogućnostima za osobni i akademski razvoj. Ovaj rad posebno analizira mobilnost studenata iz Hrvatske prema Danskoj, pružajući uvid u motive njihova odabira destinacije za studiranje te koristi koje takav odabir donosi. Dodatno, istraživanje se fokusira na integraciju hrvatskih studenata u dansko društvo, analizirajući izazove i prepreke s kojima se suočavaju te strategije koje primjenjuju kako bi prevladali kulturne, jezične i socijalne razlike. Tematizira se i uloga obrazovnih institucija i organizacija u olakšavanju ovog procesa. Kroz intervju, prikupljena su autentična iskustva hrvatskih studenata u Danskoj s posebnim naglaskom na njihove doživljaje prihvatanja i pripadnosti u novom okružju. Analiziraju se jednako pozitivni i negativni aspekti njihova života u Danskoj uz dublji uvid u njihovu svakodnevicu.

Cilj je ovoga rada obogatiti razumijevanje dijaspore hrvatskih studenata u Danskoj, istražujući dinamiku mobilnosti, proces integracije i nijanse njihovih iskustava prihvatanja u danskom društvu, dajući doprinos akademskoj i socijalnoj analizi ove važne teme.

Krešimir Sever, predsjednik udruge Nezavisni hrvatski sindikati

Migracijski procesi, hrvatsko iseljništvo i domovina

Migracije su nešto čime EU sve više bavi na općoj razini, upravo zbog sve većih problema nedostatka radne snage u većini zemalja članica. U Republici Hrvatskoj već niz godina rastu problemi u sustavu rada vezani za iseljavanje i manjak radne snage. Iseljavanje je Hrvatskoj bilo problem i ranijih godina, čak tamo od početka 20. stoljeća. Neimaština je prečesto hrvatsko stanovništvo tjerala na odlazak. Uz neimaštinu, značajan su faktor iseljavanja predstavljale i političke prilike u zemlji, naročito u drugoj polovici 20. stoljeća.

No potkraj 90-tih godina prošloga stoljeća i, još više, svih ovih godina 21. stoljeća, zbog neimaštine i besperspektivnosti iseljava se veliki broj hrvatskih građana, posebice mladih visokoobrazovanih. Između dva posljednja popisa stanovništva, Hrvatska je postala siromašnija za 9,64% svoga stanovništva. No, ovi koji danas odlaze, gotovo se u pravilu ne planiraju vratiti.

Odlazak mladih dodatno ubrzava i starenje stanovništva jer odlaze u „produktivnoj“ dobi, pa zasnivaju obitelji i rađaju djecu izvan Hrvatske. Cijena integracije strane radne snage nije mala, a poučena primjerima drugih zemalja i propasti modela multikulturalnosti, Hrvatska treba u tu integraciju doista uložiti značajna sredstva. Taj teret najvećim dijelom pada na leđa javnih vlasti, države.

Zašto je Hrvatska postala nepoželjna domovina za velik dio mladih? Što treba učiniti, kakve politike usvojiti, da im ipak bude poželjna za ostanak i budućnost? Kako motivirati bar dio onih koji su se iselili na povratak? Kako motivirati i drugu i treću generaciju iseljenika na povratak u domovinu svojih roditelja, djedova i baka?

Sve su to složena pitanja koja traže odgovore, kao i jedinstvenu nacionalnu migracijsku politiku usvojenu u Hrvatskom saboru nakon široke javne rasprave.

dr. sc. Mislav Rubić, SDUDM

Iseljavanje i povratak nekada i danas

Iseljavanje stanovništva Republike Hrvatske proces je kojemu svjedočimo stotinama godina. Razlozi iseljavanja razlikuju se ovisno o ekonomskim, političkim i društvenim zbivanjima. Odlazak iz domovine bitno se razlikovao u povijesti i danas. U vrijeme kada su migracije nikad aktualnija tema, potrebno je više nego ikada pokrenuti rasprave koje će pridonijeti povratku iseljenika, a samim time i demografskoj revitalizaciji. Rad će biti prilog raspravi o obilježjima iseljavanja te perspektivi povratka nekada i danas.

prof. dr. sc. Božo Skoko, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
doc. dr. sc. Josip Ježovita, Hrvatsko katoličko sveučilište

Povezanost s domovinom i spremnost hrvatskih iseljenika za povratkom i useljavanjem u Hrvatsku

Rad identificira dominantne načine na koje hrvatski iseljenici održavaju povezanost, odnosno kontakte s domovinom; potom analizu učestalosti posjeta hrvatskih iseljenika Hrvatskoj te istražuje namjere i motive posjeta, kao i spremnost iseljenika za povratak u Hrvatsku, sukladno njihovim demografskim karakteristikama.

Riječ je o neobjavljenim rezultatima velikog anketnog istraživanja, koje je provedeno 2021. u sklopu projekta „ZA-JEDNO.HR – zaJEDNO srce, jedna duša, jedna HRVATSKA“, koji je vodila udruga „Fra Mladen Hrkać“, a sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda (ESF), u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali. Anketom su obuhvaćeni hrvatski iseljenici i njihovi potomci u SAD-u, Kanadi, Australiji i Novom Zelandu, Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj, Skandinaviji te Južnoj Americi na uzorku od 1.663 ispitanika. Istraživanje je, među ostalim, pokazalo da se oko 30% ispitanika želi trajno preseliti u Hrvatsku, dok je samo jedna desetina bila sigurna u tu odluku. Namjeru „da će se u Hrvatsku sigurno preseliti“ dominantno su izrazile žene; uglavnom osobe rođene u Hrvatskoj te najčešće ispitanici u dobi između 50 i 59 godina te ponajviše oni s prosječnim životnim standardom.

Stefania Skender, diplomirana komparatistica književnosti i profesorica talijanskog jezika i književnosti

Nestajuća nacija: Odljev hrvatskog talenta i kolaps nacionalnog identiteta od osnutka države do danas

Postoje razdoblja koja su od posebnog značaja za sudbinu neke zemlje i njezinih građana. Hrvatska je sada u takvom trenutku. U procesu smo postavljanja skretnica na željezničkoj pruzi vlastitog razvojnog puta. Kolosijekom koji kao društvo sad odaberemo, morat ćemo putovati dugi niz godina. Razina polarizacije hrvatskog društva dosegla je upravo zbog toga kritičnu razinu. Osim u ratnim vremenima ili za vrijeme velikih sportskih natjecanja, Hrvati svojim ponašanjem i dalje ne iskazuju pripadnost jednom sustavu vrijednosti i jednom timu. Umjesto demokratskog dijaloga između suprotstavljenih strana, u svrhu pronalaženja rješenja i demonstriranja mentaliteta takozvanog uslužnog vođenja, svjedočimo svakodnevno i na svim razinama raznim oblicima nedovoljno civiliziranog, konstruktivnog i empatičnog ponašanja od strane ljudi čija bi uloga trebala biti da kroz integraciju različitosti ujedine narod i od grupe ljudi stvore tim koji diše kao jedno.

Hrvatska je danas i zemlja velikih paradoksa. Nacija smo koja s jedne strane glorificira tzv. „svijet činjenica“ nauštrb „svijeta emocija“, tzv. „tvrde“ vještine nauštrb onih „mekih“, te imovinu koju je moguće amortizirati (automobil, zgradu) nauštrb „imovine“ koja se amortizirati ne može (ljudi). S druge strane, od tih istih ljudi, čiji doprinos ne prepoznavamo, ne cijenimo, ne mjerimo i ne nagrađujemo čak ni kroz redovni godišnji „servis“, očekujemo da nas služe vjernije i dulje od automobila. Zgrade osiguravamo i vodimo brigu o energetskej efikasnosti istih, dok istovremeno ljude puštamo da nezadovoljni otiđu iz zemlje ili da, što je za ekonomiju podjednako pogubno, ostanu u zemlji nedovoljno motivirani, produktivni, apatični ili pak cinični, iako su brojna istraživanja dokazala da iz takve kulture brzi rast i inovacije proizaći ne mogu.

Razvijenije ekonomije zasigurno neće stajati na mjestu i čekati da shvatimo da su ljudi najvrjedniji resurs svake zemlje i jedini pravi ključ održivog napretka. Manje je relevantno jesu li nezadovoljni u pravu te u kojoj su mjeri u pravu, jer takva vrsta debate neće dovesti do rješavanja problema. Potrebno je ustanoviti zašto se toliko Hrvata osjeća nezadovoljno te ukloniti uzroke takvih osjećaja. Ljudi ne obitavaju isključivo u svijetu činjenica, već i (prvenstveno) u svijetu emocija.

Slikovito rečeno, cilj je ovoga rada pokušati dokučiti kako bi izgledao život

Nikole Tesle u Hrvatskoj da ove 2023. godine useli u zemlju s 4 centa u džepu, kao što je 1884. godine uselio u Sjedinjene Američke Države te prikazati one manje očite razloge nezadovoljstva Hrvata kvalitetom života. Ljudi zemlju ne napuštaju samo fizički, već i nefizički, odnosno na načine koji su oku manje vidljivi, a podjednako pogubni za gospodarstvo. Iz tih ćemo onda zaključaka pokušati doći i do rješenja koja su manje očita i konvencionalna, u pokušaju da pronademo način da negativan trend pretvorimo u pozitivan. Povezat ćemo pritom neka od najnovijih svjetskih saznanja iz područja psihologije, sociologije i ekonomije te nastojati izvući pouke iz svoje i tuđe prošlosti i sadašnjosti.

dr. sc. Marin Sopta,
predsjednik Centra za istraživanje hrvatskog iseljenništva

Politička prezentacija dijaspore i povratak

Najava da iduće 2024. godine u domovinu dolazi 3000 folklorša i oko 2000 njihovih roditelja i prijatelja, članova Hrvatske bratske zajednice, ponovno, po ne znam koji put govori o značaju pripadnika hrvatskog iseljenništva. Naime, njihovim dolaskom u domovinu zagarantirano je na tisuće ekstra noćenja. Donacija od blizu 10 milijuna dolara hrvatskih iseljenika stradalima od potresa u Zagrebu i Petrinji, kao i novčane doznake 2022. godine u iznosu od 5 milijardi i 300 milijuna eura potvrđuju odanost i ljubav hrvatskih iseljenika prema domovini.

Umjesto da državni vrh prepozna i nagradi hrvatske iseljenike nastojeći ih privući i integrirati u politički i gospodarski život Republike Hrvatske, svjedoci smo jednog apsurd. Naime, u jednom trenutku hrvatski iseljenici su imali 12 predstavnika u Saboru Republike Hrvatske da bi tijekom vremena pali na samo tri zastupnika. Oni ne predstavljaju hrvatske iseljenike, nego Hrvate Bosne i Hercegovine, koji su ih izabrali u XI. izornoj jedinici.

U svom izlaganju naglasit ću potrebu vraćanja broja predstavnika hrvatskih iseljenika u Sabor Republike Hrvatske na 9 do 12. Da bi veza domovine i hrvatskih iseljenika bila što efikasnija i kvalitetnija, trebalo bi između ostalog vratiti Ministarstvo iseljenništva i uvesti dopisno glasanje. Ovim potezima državni vrh bi poslao jaku poruku hrvatskim iseljenicima da su oni veoma važan čimbenik hrvatskog nacionalnog bića i snažna grana hrvatskoga stabla.

prof. dr. Tomislav Sunić, dr. sc. Elizabeta Mađarević

Povratak ili zamjena stanovništva?

Nakon uspostave slobodne i demokratske Republike Hrvatske 1991. godine, jedan od glavnih ciljeva hrvatskih vlada bio je omogućiti povratak znatnog broja hrvatskih iseljenika. Polazilo se od realne pretpostavke da će veći broj povratnika, svojim znanjem i profesionalnim iskustvom pozitivno utjecati na gospodarski rast Republike Hrvatske, i što je važnije, znatno poboljšati lošu demografsku sliku Hrvatske. Takve službene pretpostavke o povratku većeg broja hrvatskih iseljenika dobrim dijelom su se izjalovile. Za lošu povratničku sliku postoje i nekolicina objektivnih čimbenika:

a) Liberalizam i slobodno tržište

Prihvatanjem slobodnog tržišta i ulaskom u EU, moglo se očekivati da će brojni stanovnici RH prihvatiti liberalnu logiku gospodarske i financijske ponude i potražnje. Takva liberalna načela ujedno dovode do masovnog odlaska radnog stanovništva RH u zemlje u kojim su primanja znatno veća.

b) Slobodno tržište i „zamjena stanovništva“

Po svojoj dinamici liberalizam i njegov glavni motor slobodno tržište uvjetuje i pravno zajamčen bezgranični protok ljudi i kapitala. Kao što brojni Hrvati traže priliku za bolju egzistenciju u bogatijim zemljama, tako i velik broj migranata iz Trećeg svijeta vidi svoju materijalnu priliku radom i naseljavanjem u Hrvatskoj.

c) Katolička crkva i zamjena stanovništva

Katolički kler stoljećima je čuvao hrvatski identitet svog naroda. No katolički kler i katoličke biskupske konferencije, pogotovo u Njemačkoj, SAD-u, a u zadnje vrijeme i u RH, polaze od svoje vjerske zadaće, tj. vjere u ekumenizam. U praksi to znači prihvatanje stranih došljaka bez obzira na njihovu rasu, spol, etničku pripadnost i profesionalne kvalitete.

dr. sc. Stjepan Šterc, predstojnik Odsjeka za demografiju i hrvatsko iseljništvo i voditelj istoimenog studija, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatsko je iseljništvo hrvatsko bogatstvo i zalog opstanka, nastavka i ukupnog razvoja

Povijesno i recentno iseljavanje iz Hrvatske zbog dugotrajnosti, stalnosti i intenzivnosti poprima obrazac povijesnog usuda s puno negativnih demografskih i razvojnih tragova u domicilnoj populaciji i hrvatskom društvu te prostoru općenito. Iseljnički valovi iz prošlog stoljeća nastavljeni su i u ovom s još većim intenzitetom, a zajedno s intenzivnim prirodnim nestankom, starenjem i pražnjenjem hrvatskog državnog prostora, doveli su do prave demografske destrukcije i ugrožavanja temeljnih sustava na kojima počiva hrvatska država. Mirno promatranje vlastitog nestanka, stihijske imigracije s počecima supstitucije stanovništva, velike centralizacije praktički u svemu, demografskog pražnjenja strateških prigraničnih prostora, odmak od hrvatskog iseljništva i njegovog posebnog potencijala te općenito politička negacija stvarnosti, samo produbljuje demografske negativnosti.

Hrvatskoj je zato potrebna politička volja i razum i postavljanje iseljničke i općenito demografske problematike na stratešku razinu značenja prvog reda. Političkom voljom i znanstvenom logikom potrebno je postaviti hrvatsko iseljništvo kao funkcionalni razvojni dio matične zemlje zbog neupitnog iseljničkog idealizma prema domovini i njegovog demografskog, investicijskog, akademskog i ukupnog potencijala.

Stjepan Šulek, novinar, publicist i bivši diplomat

Što učiniti da se Hrvati iz inozemstva što prije vrate u Hrvatsku?

Činjenica je da Hrvati, posebno mladi, napuštaju svoju domovinu Hrvatsku. Nije to ništa novo, to je jedna stara činjenica. Najveći dio Hrvata iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine otišao je u vrijeme Drugog svjetskog rata. Nakon rata započeo je novi odlazak Hrvata iz domovine, najviše u Njemačku. Mnogi su bili emigranti koji su otišli, a drugi su se javili da su spremni raditi na gradilištima. Radnici na gradilištima puno su zaradili i novac koristili za izgradnju kuća, dijelom u Bosni i Hercegovini, dijelom u Hrvatskoj. Velik dio još živi u Njemačkoj, a njihova su djeca danas školovana i rade na različitim i bolje plaćenim pozicijama. Hrvatska diplomacija pomogla je djeci u podučavanju hrvatskog jezika. U vrijeme uspostave Republike Hrvatske, u Njemačkoj je bilo 80 mjesnih zajednica HDZ-a, gdje sam ja na početku imao čast biti predsjednik.

Hrvati su po cijelom svijetu imali publikacije i bili jako popularni u radu za Hrvatsku. Želio bih podsjetiti na I. i II. Kongres hrvatske mladeži. Prvi je kongres održan u Parizu 1985. Drugi kongres mladih održan je 1987. u Torontu. Pročelnik Hrvatskog narodnog otpora bio je Marin Sopta, a tajnik Ivo Jolić ing. Glavna tema tog kongresa bila je okupljanje hrvatske mladeži u cijelom svijetu.

Državne institucije danas gotovo ništa ne čine za pozitivan prikaz Hrvatske u svijetu. Posebno valja kritizirati Ministarstvo vanjskih poslova i Ministarstvo kulture. Kada danas razgovaram s Hrvatima koji još žive u Njemačkoj i koji su bili članovi HDZ-a, nesretni su i pitaju me zašto Republika Hrvatska nema jasnu ideju o svojoj politici i kulturi. Teško mi je konkretno im odgovoriti.

Hrvatska politička i kulturna emigracija bila je svestrana u pogledu državotvornih probitaka hrvatskog naroda. Hrvatska politička emigracija u svom je intelektualnom, književnom i publicističkom radu ispunila svoju zadaću. Za uzela je jasan državotvorni stav prema svim bitnim pitanjima poslijeratne Hrvatske. Pratila je sve događaje koji su bili vezani uz Hrvatsku i nikada nije izgubila misao da će jednoga dana uspostaviti nacionalnu državu. Danas u Njemačkoj, kao i u drugim europskim i svjetskim zemljama, ima svaki dan sve više Hrvata sa svojom djecom koji traže utočište, čega nemaju u svojoj domovini. Ljudi bježe iz Hrvatske sa svojom djecom zato što ovdje slabo zarađuju i nemaju plaću koja im je dovoljna za normalan život. Ovim člankom želim istaknuti da se uz politički rad, kulturu i adekvatno plaćene poslove može smanjiti iseljavanje stanovništva iz Hrvatske.

dr. sc. Tuga Tarle,
Odjel za međunarodnu suradnju i iseljništvo Matice hrvatske

Matica hrvatska i odjel za međunarodnu suradnju i iseljništvo

Nakon proglašenja samostalnosti i suverenosti te međunarodnog priznanja Republike Hrvatske, među znanstvenicima društvenih i humanističkih znanosti pojačan je interes za istraživanja hrvatskog iseljništva u svijetu, kao što je to slučaj i s temama iz diplomacije. Razumljivo je da i Matica hrvatska, kao najstarija kulturna institucija svih Hrvata, nastoji dati svoj doprinos navedenoj problematici u očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta, lobiranja za Hrvatsku i jačanja prijateljskih odnosa sa zemljama.

Na skupštini održanoj 5. lipnja 2023. godine Matičin Odjel za međunarodnu kulturnu i znanstvenu suradnju preimenovan je u Odjel za međunarodnu suradnju i iseljništvo kako bi se i hrvatskom iseljništvu posvetila potrebna pozornost. Odjel će usmjeriti svoje aktivnosti na sadržaje koji nisu obuhvaćeni projektima i aktivnostima institucija vezanih za skrb i suradnju s hrvatskim iseljenicima, a obuhvatit će dva međusobno bliska područja: povezivanje iseljenika s domovinom kroz nekoliko programa lokalnog i nacionalnog karaktera utemeljenih na znanstvenim osnovama te jačanje veza s predstavnicima diplomatskih misija prijateljskih zemalja putem projekata za međusobno upoznavanje dviju kultura.

Matica hrvatska ima osnovne uvjete da odigra ulogu poveznika iseljništva, diplomacije i domaće kulturne scene te tako osigura nišu koja do danas nije dovoljno iskorištena na dobrobit svih sudionika ovoga trokuta.

dr. sc. Mladen Vedriš,
hrvatski političar, gospodarstvenik i ekonomski stručnjak

Povratak – jedini smisao odlaska

Oduvijek, a u današnjem svijetu posebno, ljudi su bili presudni faktor u kreiranju događaja ekonomskih, socijalnih i političkih, ali prirodno, i onih demografskih: od pojedinca do društva i nacije, do države koja prosperira ili koja je u problemu.

Sve navedeno posebno važi i isto je tako prisutno u životu hrvatske nacije i države. Odljev stanovništva - snažan i kontinuiran - stvara deficite koje nije moguće nadoknaditi niti kapitalom, niti ad hoc uvozom jeftine radne snage.

Odlazak u kontekstu kratkoročnih ili srednjoročnih ciljeva – steći znanje i iskustvo te po mogućnosti kapital koji olakšava daljnje življenje kod kuće, što znači povratak u domovinu, jedino je smisleno cikličko događanje. Za pojedinca, za obitelj, za naciju i državu.

Što se čini i poduzima da se to zaista i ostvari?

Davorko Vidović,
potpredsjednik Hrvatskog sabora, predsjednik Socijaldemokrata

Zašto Hrvatska nema demografsku i migracijsku politiku?

Predavač će se osvrnuti na kratku povijest pokušaja definiranja pojedinih komponenti demografske politike, izostanak holističkog pristupa te lutanja, nesnalaženja i neprepoznavanja težine izazova za razvoj modernog hrvatskog društva. Pokušat će iznijeti ključne razloge za nečinjenje, stihijsko upravljanje migracijama, neutemeljena očekivanja povratka i integracije dijaspora u hrvatsko gospodarstvo i društvo te iznijeti pretpostavke i moguća rješenja za izradu cjelovite migracijske strategije za razvoj Hrvatske.

Marijan Vidović,
doktorand crkvene povijesti na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu

Proaktivna dijaspora: hrvatski svjetionik na putu od totalitarizma ka demokraciji

Cilj je ovoga rada prikazati dijasporu kao proaktivni čimbenik u međunarodnom pozicioniranju zemlje jer države kao dijelovi svjetskog poretka i protagonisti međunarodnih odnosa, s obzirom na pristup svojoj povijesti, identitetu i kulturi, demografskoj i ekonomskoj snazi, geopolitičkom položaju te drugim čimbenicima i karakteristikama, definiraju svoje nacionalne interese koje artikuliraju kroz vanjsku politiku u svrhu što boljeg ostvarivanja svojih potencijala. Demokracija je organizirani oblik vlasti koji označava vladavinu naroda, a totalitarne sustave obilježava sila koja pod kontrolom drži cjelokupnu stvarnost te određenu ideologiju nameće kao credo, tj. vjerovanje svakom pojedincu i čitavom društvu.

U ovom je radu prikazan odnos totalitarnih režima i demokratskih sustava prema vlastitoj populaciji izvan matične zemlje. Etimološko značenje riječi diaspora u našem jeziku veže se uz pojmove rastrkanosti i razasutosti te označava identitetsku populaciju koja se kroz prostorna razgraničenja i raseljavanja našla izvan matičnog državnog prostora. Pokušat ćemo na temelju iskustva hrvatskog naroda u susretu s totalitarnim režimima 20. stoljeća i nastojanju izgradnje modernog demokratskog društva tijekom zadnja tri desetljeća samostalne Republike Hrvatske izvući hrvatski poučak u pristupu dijaspori kao integralnom dijelu hrvatskog nacionalnog bića, što čini važan kriterij u izgradnji modernog demokratskog društva.

prof. dr. sc. Mario Viscovich, povratnik iz SAD-a, predsjednik Domovinskog pokreta Primorsko-goranske županije

Današnji odnosi i perspektiva budućih odnosa između domovine i iseljeništva

Teme koje mene kao povratnika okupiraju jesu: upoznavanje dijaspore sa stvarnim stanjem u Hrvatskoj; problemi nakon povratka u Hrvatsku; tko i kako ljudima pomoći da se uklope u svakodnevni život i u poslovanje u Hrvatskoj (to danas ne postoji pa se isti ljudi opet iseljavaju); planski dopustiti dijaspori da ulaže u Hrvatskoj i da zapošljava ljude (ni toga danas nema); hrvatskoj dijaspori osigurati predstavništvo u Hrvatskome saboru, ali ljudi iz dijaspore koji će se baviti samo temom dijaspore (tih ljudi nema danas ni na radiju, ni na TV, ni u novinama); dati priliku dijaspori da pridonose hrvatskoj ekonomiji i da prenese svoja iskustva iz svijeta u Hrvatsku te ako imaju novca za ulaganje, dati im priliku da ulažu ovdje u svojoj domovini.

Prema mom iskustvu, odnos hrvatske države prema hrvatskoj dijaspori je danas populistički i služi samo za nečije pojedinačne interese ili za prikupljanje političkih bodova. Hrvatska dijaspora je toliko važan pojam da bi gospodarski mogla spasiti Hrvatsku i podignuti je na jedan viši i stabilniji ekonomski nivo, zaustaviti trend iseljavanja i znatno poboljšati standard života hrvatskih građana.

dr. sc. Maja Vizjak, dr. sc. Natasha Kathleen Ružić, dr. sc. Marina Perić
Kaselj, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Najbolje prakse za ekonomsku, obrazovnu i društvenu integraciju migranata

Kontinuirane migracije Hrvata imaju negativne efekte koji su vidljivi na gospodarstvo, što je direktno u koliziji s demografskim kretanjima stanovnika jedne zemlje. Gospodarstvo, da bi moglo projicirati rastući trend, treba ga pratiti i onaj pozitivan demografski. Gospodarski rast glavni je generator pozitivnih demografskih trendova, a stav je kako će promjena sustava vrijednosti riješiti demografski problem.

Priljev mladih generacija, radno aktivnog stanovništva, sve je manji dok je odljev generacija radno sposobnog stanovništva sve veći. S obzirom na sve veće potrebe za radnicima migrantima, važno je osigurati im međunarodno konkurentnije plaće i povoljnije uvjete rada te brze nostrifikacije diploma. Potrebno je ne samo zaposliti strane radnike, već ih i trajno zadržati na hrvatskom tržištu rada.

Svaka osoba, uključujući migranta, razvila je i razvija identitet kao zaposlenik ili poslodavac, student, prijatelj, član obitelji, član zajednice i sl. Proces integracije ne podrazumijeva samo rješavanje pitanja zapošljavanja i zdravstvene zaštite, koji su imperativ, već uključuje i integraciju migranata u lokalnu zajednicu s obzirom na životne potrebe i identitet.

Cilj je ovog izlaganja ustvrditi tri ključna aspekta u vezi s migracijom: sudjelovanje na tržištu rada, obrazovanje i socijalnu integraciju.

dr. sc. Aleksandar Vukić i dr. sc. Katica Jurčević,
Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Politika Europske komisije i pojedinih država članica prema migrantima

Dugo putovanje Hrvatske u Europsku uniju, započeto pristupnim pregovorima 2003. godine, završilo je 2023. ulaskom u schengenski prostor i pristupanjem eurozoni. Već po putu izgubljena je politička, gospodarska, fiskalna, svjetonazorska, a na kraju i monetarna suverenost, dok je sigurnost zemlje stavljena u ruke NATO-a. Kada se rasproda nacionalno blago, zemlja, voda, zrak, obala i more, nastupa proces zamjene stanovništva.

Mladi i školovani Hrvati izmještaju se prema središtima bogatstva i moći Europske unije kako bi zamijenili ostarjelo stanovništvo, a na njihovo mjesto dolaze migranti spremni raditi za nadnice koje su Hrvatima bile premale.

Nakon živahnog i veselog hoda prema Europskoj uniji vrijeme je da se na nju pogleda trezvenim očima – ostrim pogledom bez ideoloških magli i velova. Takav pogled vidi da Europska unija u svojoj strukturi neodoljivo podsjeća na Sovjetski savez u najboljim vremenima. Kao što se u Sovjetskom savezu na čelu nalazio Politburo partije, na čelu Europske unije nalazi se neizabrana i nikom odgovorna Europska komisija.

Europsku komisiju vode komesari koji narodima Europske unije upravljaju direktivama, odlukama i preporukama. Za provođenje odluka na terenu (bar za sada) zaduženi su premijeri država članica. Propagandno-ideološki aparat Europske komisije usmjeren je na zatiranje identiteta naroda kroz nimalo skriveni napad na religiju, obitelj, ideju nacije i jezik kako bi se stvorio „čovjek bez svojstava“ (Musil). Čovjeka bez svojstava sada može zamjeniti „čovjek niotkuda“ u funkciji radne snage i potrošača jeftinih proizvoda široke potrošnje.

Prema procjeni (a gdje su procjene, postoje i planovi) Europske komisije, Europskoj uniji će do 2050. godine trebati 150 milijuna stranih radnika koji bi trebali nadomjestiti ostarjelo stanovništvo Europe. U tom cilju već desetljećima se uništavaju školski sistem, zdravstvena i socijalna skrb domicilnog stanovništva, što se opravdava mjerama štednje zbog konkurentnosti Europske unije na globalnom tržištu.

Napuštajući apstraktna sociološka i filozofska razmatranja o Europskoj komisiji EU-a, pažnja će se u daljnjem izlaganju usmjeriti na analizu ideoloških i političkih borbi oko identitetskih politika i migranata na primjeru Francuske, Njemačke i Hrvatske.

Hrvatska i nezakonite migracije – prilika ili (samo) izazov?

Hrvatska je u dubokoj i kompleksnoj demografskoj krizi koja se negativno reflektira na ukupno društveno-gospodarsko stanje u državi. Depopulacija je dominantan dinamički demografski proces koji statistički možemo pratiti već od kraja 1950-ih godina. U posljednja tri desetljeća (1991. – 2021.) Hrvatska gubi stanovništvo i prirodnim i mehaničkim putem, što znači većim umiranjem od rađanja i brojnijim odseljavanjem od doseljavanja stanovništva, uz uznapredovao proces demografskog starenja te izraženu prostornu populacijsku polarizaciju.

Različiti su i brojni kratkoročni i dugoročni čimbenici demografskog praznjenja Hrvatske, dio ih djeluje u sklopu zakonitosti demografskog razvoja (denatalitet, iseljavanje, starenje...), a dio ih je nedemografskih i odnose se na društvene, političke, ekonomske i druge promjene unatrag više desetljeća, pa i stoljeća. Ujedno, Hrvatska se u geografskom smislu nalazi na iznimno atraktivnim migracijskim putovima koji su stoljećima dovodili novo, ali i odvodili domicilno stanovništvo zemlje. Njihova se važnost kroz povijest mijenjala ovisno o turbulentnim političkim, društvenim i vojnim zbivanjima, ne samo u neposrednom okruženju Hrvatske nego i u udaljenijim područjima/državama Europe i svijeta. Suvremene migracije na globalnoj razini određene su različitim čimbenicima, među kojima se osobito ističu političke krize i ratovi, klimatske promjene, neravnomjeran društveno-ekonomski razvoj, jaka populacijska progresija „siromašnih“ i depopulacija „bogatih“ zemalja. Neki od tih čimbenika utječu na sve izraženiju pojavu ilegalnih ili nezakonitih migracija, osobito prema zemljama Europske unije, među kojima se nalazi i Hrvatska, koja je ulaskom u šengenski prostor postala i njezinom vanjskom granicom.

U radu će se na temelju službenih podataka (FRONTEX, IOM, MUP RH, UNHCR) prikazati kretanje ilegalnih migracija u Hrvatskoj koji su dio tzv. zapadnobalkanske migrantske rute. Pritom će se ocijeniti jesu li one i u kojoj mjeri samo izazov nacionalne sigurnosti Hrvatske u najširem smislu te riječi ili ipak postoji određeni potencijal u smislu uključenja tih migranata u kontekst demografske revitalizacije Hrvatske.

